

УДК 364-785.14-053.9:316.77

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2023.48.2>

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ ПРЕДСТАВНИКІВ СТАРШОГО ПОКОЛІННЯ ДО УМОВ ТЕХНОГЕННОГО СОЦІУМУ. СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ

Олег Бойчук

*Переяслав-Хмельницький педагогічний університет,
кафедра філософії і соціальної антропології
вул. Сухомлинського, 30, 08401, м. Переяслав, Київська обл., Україна*

Микола Стадник

*Науково-дослідний інститут українознавства
Міністерства освіти і науки України
вул. Ісаакяна, 18, 01135, м. Київ, Україна*

У статті подано соціально-філософський аналіз проблеми адаптації представників старшого покоління до складних умов техногенного соціуму, а також розглядається проблема світоглядно-аксіологічних, соціокультурних, поведінково-мотиваційних змін в орієнтаціях старшого покоління під впливом глобально-техногенного соціуму. У статті проаналізовані техногенні зміни, зумовлені впровадженням інформаційно-обчислювальних технологій в усіх сферах соціальної реальності, та їх вплив на взаємини старшого та молодого покоління.

Акцентовано увагу на проблемі інформаційного аутсайдерства, зокрема серед представників старшого покоління, котрі часто не встигають оперативно охоплювати темпи інформаційно-комп'ютерної революції, через що активно втрачають позиції та авторитет серед прогресивної молоді та нині знаходяться на межі ексклюзії від суспільства. Вперше сформована думка, що гедонізм як аксіологічне вчення та світоглядна течія може виступати в ролі деструктивного соціалізаційного феномену, котрий здатний порушувати процеси передачі та засвоєння соціального досвіду, та призводити до збільшення дистанції між поколіннями та як результат до маргіналізації молоді. Звернено увагу на те, що літні люди часто свідомо не бажать освоювати сучасні технології, мотивуючи це зниженням розумових здібностей, а це в свою чергу лише ускладнює проблему.

Проаналізовано ряд актуальних досліджень провідних американських та європейських вчених, котрі доводять, що активне вивчення та використання інтернет мережі сприяє призупиненню патологічних вікових змін, та допомагає побороти деменцію. В роботі також були проаналізовані можливості імплементації європейського досвіду наставництва для полегшення соціальної адаптації представників літнього віку при виході на пенсію.

Ключові слова: соціалізація, соціальна адаптація, ресоціалізація, соціальна ексклюзія, маргіналізація, соціальна інтеграція техноаутсайдерство, дистанційованість поколінь, суспільні перетворення, гедонізм, передача цінностей, трансформація судження, інформаційне суспільство.

Постановка проблеми. Нині технології та цифрові гаджети, що спричинили інформаційно-комп'ютерну революцію активно проникають в усі сфери соціальної реальності, що призводить до глобальних змін у діяльності людства, інтеграції техносфери з соціумом та природою, підміни реального буття на віртуальне, через глобальні зміни в структурі способу виробництва, та зміни наукових уявлень про роль виробничих та соціально-трудових відносин в процесі соціалізації та ресоціалізації особистості. Техногенні зміни

в сучасному суспільстві зумовлюють зміни й у системі цінностей людини, в тому числі соціальних, моральних, та сімейних. Віртуальна мета-реальність формує власний метавсесвіт та повністю витісняє з свідомості людей конструкти звичного для нас світу, оскільки віртуальній реальності властива здатність до рекомбінації аксіологічно-нормативних систем та застарілих дискурсів. Це призводить до того, що цінності та потреби людини, зануреної в віртуальність постають розмитими, або фрустрованими, завдяки чому, вона переходить в розряд соціальних маргіналів, відкинувши старі цінності та не набувши нових. У зв'язку з цим перед соціальною філософією постають питання, наскільки радикальними можуть бути зміни, викликані комп'ютерною революцією, наскільки вони спроможні трансформувати природу попереднього суспільства та перебудувати його на рівні соціальних інститутів, трансформувати та викривити соціальні процеси.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми соціальної адаптації людей літнього віку до умов інформаційного суспільства висвітлені в працях Т. І. Коленіченко, О. В. Безпалько, І. Д. Зверевої, О. Г. Карпенко, Л. І. Міщик, С. В. Савченка, С. Я. Харченка, Н. М. Чернухи та ін.; питанням адаптації особистості присвячені праці В. С. А. Й. Капської, І. В. Бойченко, І. В. Бичко, І. В. Бичко, В. П. Войтенка. Також соціальні проблеми людей похилого віку вивчали Ю. Р. Мацкевич, І. В. Мацько, Х. О. Порсева В. С. Микольченко. Особливості адаптації літніх людей до умов інформаційного суспільства активно розкриваються в працях Л. А. Гончарової, Л. В. Бороздіної, Т. З. Козлової, розкриваються рівні та передумови адаптації літніх людей при входженні в нове середовище, О. М. Молчанової, та інших науковців. Аналіз результатів наукових пошуків показав, що питання адаптації людей літнього віку до умов інформаційного середовища в Україні не достатньо осмислене та розкрито, хоча потреба в систематизації теоретичних питань даної наукової проблеми є досить вираженою.

Постановка завдання. Метою роботи є соціально-філософський аналіз проблем соціалізації, соціальної адаптації та ресоціалізації людей літнього віку в умовах інформаційного суспільства. В роботі теоретично обґрунтовано, виявлено та розкрито особливості взаємодії людей літнього віку з молоддю, особливості передачі загальнолюдських цінностей, навичок та вмінь молодому поколінню, розкриті супровідні зовнішні та внутрішні фактори, що впливають на процес адаптації людей похилого віку до умов інформаційного суспільства, показано що саме вміння зберігати гнучкість мислення та постійно навчатися на протязі всього життя, пристосовуючись до нових умов, та освоєння інформаційних технологій виступають запорукою збереження сенсу життя та важливою складовою протидії негативним віковим змінам для людей літнього віку.

Виклад основного матеріалу. Нині, в результаті «плюралізації» життєвих світів, та глобальної віртуалізації, з'явилося багато соціальних феноменів, та проблем що мають антропогенний характер та набувають багатозначності, а їх осмислення потребує осучаснення. Серед них активно постає проблема соціальної адаптації, соціалізації та ресоціалізації попередніх поколінь, та передачі соціально-культурного досвіду між поколіннями. Як відомо, раніше авторитет батьків був активно підкріплений їх практичними знаннями, без засвоєння яких молоді було складно пристосуватися до суспільного життя, що формувало первинне сімейне виробництво, котре поєднувало та згуртовувало батьків та дітей, дозволяючи останнім соціалізуватися. Саме передача досвіду господарювання та господарчих навичок збільшувала повагу молоді до старших. Нині ж розвиток інформаційних технологій відкрив широкі можливості для самостійного навчання молоді. Якщо раніше найбільш поширеним способом дізнатися щось було запитати у старших, то зараз в молодих людей з'явилися інші джерела та можливості отримання інформації. Через це ставлення

молодого покоління до старших людей трансформувалося у менш шанобливе, а в результаті швидкої перебудови аксіологічно-нормативних систем, деонтологічних знань та дискурсів, знання та навички старшого покоління часто виявляються застарілими та нікому не потрібними. На нашу думку, саме зниження значущості досвіду попередніх поколінь, що відбулося через появу нових можливостей отримання інформації, призвело до збільшення конфлікту між поколіннями, а також стало причиною ускладнення передачі соціального досвіду, засвоєння якого є надзвичайно важливим.

Проблема погіршення комунікації між поколіннями призводить до погіршення явища передачі цінностей, а також до погіршення відносин між представниками інших вікових груп. Ситуація доходить до того, що діти та батьки в такій ситуації сприймають один одного як представників абсолютно іншої культури та світогляду. Як вже зазначалося, причиною цього виступає збільшення інформаційного розриву і поляризація інформаційного занурення, що в свою чергу призводить до виникнення явища інформаційного аутсайдингу та появи інформаційних аутсайдерів, які мають не достатньо ефективних можливостей до соціалізації, чи ресоціалізації. На основі аналізу літератури, ми сформували власне розуміння поняття соціалізація. Воно містить в собі наступні смисли:

Соціалізація – це динамічний процес входження індивіда в суспільство та його розвитку як соціальної істоти упродовж всього життя, який відбувається у взаємодії з навколишнім середовищем, що полягає в процесі засвоєння та відтворення соціальних норм і культурних цінностей, а також саморозвитку та самореалізації в тому суспільстві до якого вона належить.

У процесі життєдіяльності індивід прагне повного розкриття власних життєтворчих потенцій, прагне самореалізації та самоактуалізації і кожна особистість зацікавлена в максимальному розвитку власних потенцій, адже як відомо, процес розвитку особистості – це процес нелінійний. Нажаль ця нелінійність в старшому віці проявляється меншою мірою, ніж у підлітковому. Проблема старшого покоління здебільшого полягає в відсутності гнучкості мислення та вміння постійно бути готовим до нового, постійно вдосконалювати свої знання та навички. Означена концепція безперервної освіти з'явилася в роботі Едуарда Ліндемана «Значення освіти для дорослих» та полягає в тому, щоб після закінчення навчального закладу обов'язково необхідно продовжувати розвиватися, як професійно, так і особистісно, оскільки отримані знання швидко застарівають. Головні напрямки безперервної освіти – це освіта на протязі всього життя (*life-long learning education*); та навчання для дорослих (*adult education*) [8]. Починаючи з 1970-х років, світова наукова спільнота почала активно розглядати проблеми соціальної адаптації та ресоціалізації представників старшого віку, поштовхом до цього стала доповідь Е. Фора, на «III Міжнародній конференції з освіти дорослих у контексті безперервної освіти», адже саме в цій доповіді було наведено основні положення парадигми освіти та самоосвіти, на усіх без виключення етапах життя, в основу якої покладено принцип безперервності. Головною метою методологічних досліджень ЮНЕСКО було вирівнювання темпів соціального, культурного, політичного, особистісного та інформаційного розвитку для громадян різних країн, різного віку та статусу. Е. Фор, в своїй доповіді заявив, що старіння завжди варіативне, а отже способи продовження освіти у цьому віці повинні відповідати можливостям [3].

Для повноцінної освіти людей старшого (третього) віку необхідна спеціально розроблена методологія та навчальні програми, які враховують різноманітність наявної освіти та мотивації слухачів, їх гендерних, вікових, та культурних особливостей та їх попередній життєвий досвід, адже в старшому віці, на відміну від інтересів, хоббі, та звичок, (що частково переходять з більш ранніх періодів життя) перейти в освіту дорослих, зберігаючи

при цьому розумову напругу як прояв активності, (коли інші її види поступово згасають), може бути досить складно [2]. Важливим в цьому процесі є усвідомлення в освіті одного із засобів вирішення найважливішої екзистенційної проблеми – збереження сенсу життя в той період, коли він маргіналізується, та постає не зовсім ясным. Знайти себе, та позитивно осмислити своє місце та роль в новому, порубіжному, близькому до інформаційного суспільстві, представникам літнього віку може допомогти вивчення теорії філософії. Наприклад звертаючись до праці «Катон Старший», (лат. Cato Maior de Senectute) видатного філософа античності Цицерона. В цій філософській праці говориться наступне: «А хіба немає справ, що підлягають віданню старих, слабких тілом, але сильних духом? Адже не силою м'язів, та не спритністю вершилися великі справи, а мудрістю, авторитетом та досвідом яких не позбавлена старість, які навпаки зміцнюються з роками та підсилюються здоровим глуздом...». Цікавим є те, що в Україні кількість працюючих пенсіонерів є досить великою, порівняно з країнами Європи. Згідно з оприлюдненими пенсійним фондом даними, станом на 1 січня 2023 року в Україні було зареєстровано 10,7 млн пенсіонерів, із них 2,7 млн (25%) осіб продовжували працювати. В Європі ж ця цифра значно нижча, після виходу на пенсію продовжують працювати лише 12,3% жінок та 18,2% чоловіків. Отже, концепція безперервного розвитку соціальна динаміка, та ресоціалізація людей старшого віку в Україні, забезпечується переважно необхідністю, або особистісним бажанням працювати, бути потрібними, допомагати дітям, рідним та близьким людям. Працюючим пенсіонерам, так чи інакше доводиться «йти в ногу з часом» та систематично оновлювати отримані раніше знання й навички. За словами психологів, [6, 7, 8] на пенсії в людей часто настає «пенсійна хвороба», яка проявляється у втраті відчуття трудової задоволеності, зокрема й через втрату колишнього статусу та значущості в суспільстві. Після виходу на пенсію людина почувається непотрібною, забутою та досить часто перестає розвиватися і слідкувати за своїм зовнішнім виглядом. Це може символізувати відмову від усього важливого, цінного та продуктивного, зокрема й від того, чому людина присвятила все своє життя. Для розв'язання означеної проблеми в ряді європейських держав запроваджено «інститут наставництва». За його допомогою літня людина може успішно проходити стресовий момент виходу на пенсію та адаптуватися до нього, передаючи свої професійні знання та навички молодим кадрам, адже втрата кваліфікованого працівника, який працював на посаді багато років і в певний момент залишається «не при справі» є стресовим, не лише для самої людини, але й для підприємства. Підприємство в особі відправленого на пенсію спеціаліста, втрачає носія багажу накопичених знань, як професійних так і життєвих. Та й вихід із колективу знайомої всім ланки відчутно вдаряє по інших співробітникам. Важливо зауважити, що люди похилого віку, продовжують працювати не тільки з економічних міркувань, але й тому, що залучення до роботи дає їм відчуття потрібності, моральної незалежності, а також усуває дефіцит спілкування, наповнює почуттям власної гідності, що не дає впасти в депресію, почувати себе самотніми [1]. Вважаємо, що впровадження означеної практики буде доцільною і в Україні, а інститут наставництва може стати запорукою благополуччя людей похилого віку та засобом підвищення якості їх життя. Але для імплементації європейського досвіду наставництва, представники старшого покоління повинні йти в ногу з часом, орієнтуватися в тенденціях культури, освіти, мати високий рівень інформаційної грамотності. Наша світоглядна позиція підтверджується дослідженнями вчених, з університету Женеви, дослідження яких підтвердило, що освоєння мережі інтернет допомагає «розшевелити» мозкові центри, що відповідають за прийняття рішень та побудову аргументації, сприяє призупиненню патологічних вікових змін, що приводять до деменції, адже під час роботи в інтернеті людина виконує декілька операцій одночасно,

проводячи пошук та обробку інформації [9, с. 24-25]. Емпірично доведено, що використання інтернету забезпечує когнітивну стимуляцію і, таким чином, може сприяти накопиченню когнітивного резерву, який є інструментом для підтримки когнітивного здоров'я в період старіння, та покращує пам'ять, швидкість обробки інформації і контроль уваги в людей літнього віку. За результатами дослідження вчених, ефект від освоєння інтернету був дещо вищим у літніх чоловіків, ніж у жінок. [7, с. 1-10]. Вчені з Федерального Університету Санта-Катаріни (UFSC), котрі проводили дослідження проблем соціальної адаптації та зниження рівня інтелектуальної діяльності серед старшої вікової групи, дійшли до аналогічних висновків. За результатами цього дослідження, саме активне освоєння літніми людьми мережі інтернет, було пов'язано зі зниженням ризику деменції на 40% [7, с.1-12]. А отже, тотальна діджиталізація відкриває нові можливості та створює нові соціальні конструкти, не зважаючи на певні негативні наслідки, осмислення та гармонізація яких виступає одним з пріоритетних завдань соціальних наук.

Важливо зауважити, що автоматизація низки технологічних процесів та перехід до штучного інтелекту, частково витіснили людину з безпосередньої участі у виробничому процесі та поставили її «поруч із виробництвом», зміщуючи її функції виключно у сферу контролю, що призводить до часткової втрати робочих місць, та зникнення низки колишніх професій, через що та частина представників старшої вікової групи, що не має доступу до інтернету, не володіє іноземною мовою, не має можливості систематично самонавчатися, та не має освіти в престижній сфері діяльності (адже саме ці критерії нині постають основою професійної стратифікації та конкурентної спроможності на ринку праці) надалі маргіналізується та втрачає колишній соціальний статус, віру в чинну політичну систему, в систему ціннісних та соціальних орієнтацій, на зміну якій не приходить нова, а тому людина залишається не лише на узбіччі технічного прогресу, а й соціального включення в цілому. Означена думка підтверджується дослідженнями групи вчених з Бристольського університету (К. Волш, Т. Шафт Н. Кітінг та ін), що проводилося з 2014 по 2017 рік, та було направлене на виявлення головних недоліків та проблем в житті літніх людей, зокрема проблеми їх соціального виключення та маргіналізації. Британські вчені помітили, що в старшому віці з'являються психосоматичні форми хвороб, які фактично не є хворобами, а є наслідками актуалізації пережитих в молодості психологічних травм, або ж взагалі можуть бути нормальними симптомами старіння, що пов'язані зі зниженням рухливості, м'язової маси, погіршенням роботи сенсорних систем, втратою активності, психічними змінами та патологіями і так далі [10]. На фоні фізіологічних змін (погіршення слуху, зору, координації, швидкості реакції, дратівливості на фоні супровідних хронічних захворювань, в літніх людей часто формуються комунікаційні бар'єри [6]. Через це можуть погіршуватися, або псуватися відносини з близькими та друзями, в тому числі й в колективі, через небажання працівників пенсійного віку поступитися високою посадою молодим, піти на пенсію, або перейти на більш низьку, або ж робітничу спеціальність. Це може стати причиною формування депривації, що виражається в неможливості задовільнити певні життєві потреби (фізичні та психологічні, зокрема й потребу в повазі, визнанні, тощо) та призводить до втрати людиною колишнього соціального статусу, що в свою чергу може стати причиною соціального відчуження, яке надалі може формувати індивідуальні, структурні та суспільні компоненти маргіналізації особистості. З боку соціальної філософії простежуються чіткі причинно-наслідкові зв'язки між слабким рівнем соціальної інтеграції людей старшої вікової групи та формування явища «інформаційного аутсайдингу», що призводить до збільшення «дистанційованості покоління», адже люди пенсійного віку, що продовжують працювати в колективі, тою чи іншою мірою продовжують опанування

сучасних форм та методів роботи з використанням комп'ютерної техніки, на відміну від пенсіонерів, що не працюють та не мають необхідності в цьому. Своєю чергою, це приводить до їх відчуження від всього нового та незрозумілого. На фоні цього в старшого покоління формуються соціальні обмеження, які в індивідуальній свідомості старіючої людини переломлюються та перетворюються на екзистенційні, що проявляються в хронічній тривожності, відчутті непотрібності, психологічного дискомфорту, соціального алармізму, та формування запитань про сенс свого подальшого існування [1]. Однією з важливих причин того, що представники літнього віку почувають себе непотрібними та неповноцінними, залишаючись на одинці зі своїми проблемами, полягає в тому, що сучасна молодь схильна повністю ігнорувати та відкидати досвід старшого покоління, сприймаючи його як не актуальний. На нашу думку, однією з головних причин такого світогляду, є те, що серед молоді переважає розважально-рекреативна (така, що пропагує комп'ютерні ігри та симуляції як основний інструмент дозвілля) та гедоністична особистісна направленість, яка сприймає фізичну працю, як засіб соціального примусу, та джерело страждань й намагається максимально їх уникнути. Означена світоглядна позиція є небезпечною для сталого суспільного розвитку, оскільки пропагує зневагу до праці та суспільних відносин, безцілну трату життя, називаючи відпочинок (під яким розуміються комп'ютерні ігри та симуляції, а також адиктивна поведінку у формі пияцтва та зловживання речовинами, що змінюють психічний стан людини) головною метою та сенсом життя. Такі зміни в свою чергу призводять до ускладнення відносин та поглиблення соціально-психологічного розриву між поколіннями, адже представникам старшого покоління, часто буває складно освоювати новітні цифрові гаджети, що в свою чергу негативно впливає на взаємовідносини старшого покоління з молоддю та на процес її соціалізації молоді, порушуючи його перебіг, оскільки первинним агентом соціалізації в інформаційному суспільстві залишається взаємовідносини молоді з суспільством, що передбачає забезпечення потреб у праці, у засобах праці, суспільних відносинах та суспільній творчості, а їх цементуючою основою повинні виступати родинні відносини.

Вищевказану проблему необхідно розглядати не лише на рівні особистості, але й на рівні системи соціальних відносин, адже сучасний гедоністичний світогляд також призводить до збільшення морального, ціннісного, та інформаційно-понятійного розривів між молодим та старшим поколіннями обмежує можливість молоді задовольнити потреби в соціальних відносинах та не дає молоді повноцінно соціалізуватися. (оскільки віртуальна праця та відпочинок не соціалізує) а людям в віці – ресоціалізуватися. Через це люди похилого віку часто почуваються непотрібними своїм близьким, та ображаються на молодь, дорікаючи їм за недостатню увагу і повагу. Виходить замкнене коло, з одного боку, старше покоління хоче спілкуватися і бути корисним, з іншого боку – таке спілкування наповнене докорами та звинуваченнями і часто переростає у сварки та конфліктні ситуації. В результаті виникає дистанційованість поколінь, що також вплинула на зміну ставлення молоді до старшого покоління, оскільки молодь вже не має ясного уявлення про життя старших, вона схильна драматизувати їхнє соціальне становище. Так народжуються стереотипи, коли імовірніший характер відомостей про реальність трансформується в категоричне судження, коли представників старшої вікової групи сприймають як хворих, бідних, самотніх, які не мають соціальної значимості, не здатних адаптуватися та сприймати нове.

Означена думка підтверджується й багаторічними дослідженнями американського вченого, академіка Барбари Дж. Вілсон, яка наголошує, що не зважаючи на значні інформаційні, та глобалізаційні перетворення – ядром для соціалізації повинна залишатися сім'я, та сімейні цінності, котрі дозволять сформувати свого роду «інформаційний щит», розуміння

що є добре, а що є погано, а також прищепити високий рівень емпатії, завдяки якому молодому поколінню стануть більш зрозумілі емоції та стосунки їх батьків, та представників старшого віку. «Вони також почнуть розуміти, яким чином їм краще проявляти свій характер, темперамент і когнітивні здібності до кожної окремої соціальної ситуації...» [6].

Важливою соціалізаційною проблемою виступає той факт, що віртуальні відносини, засоби праці, та віртуальне виробництво – не соціалізують, а сучасна молодь не бажає засвоювати навіть базові навички господарювання, вважаючи фізичну працю рудиментарною, такою для якої існують відповідні спеціалісти. Під впливом глобалізаційних соціокультурних чинників аксіологічні категорії можуть змінюватися, набувати нових сутнісних ознак, але властивості предметів як правило залишаються незмінними довгий час, адже вони корисні і цінні не самі по собі, а лише коли відображають внутрішні запити людини. Для повноцінної соціалізації та ресоціалізації, необхідно повною мірою забезпечити потреби людей у праці, у засобах праці, суспільних відносинах та суспільній творчості, а їх цементуючою основою повинні виступати родинні відносини. Нажаль багатократне збільшення потужностей електронно-обчислювальної техніки не спричинило багаторазового збільшення продуктивності соціального виробництва та продукування соціальних благ, а було направлене переважно на покращення аудіовізуальних, графічних компонентів комп'ютерних симуляцій, що використовуються для розваг та дозволяють людині цілком і повністю зануритися в віртуальність, що нині здатна повною мірою імітувати реальний світ. Як результат це призводить до масового зациклення людства на віртуальних симуляціях та «соціалізації на девіацію», оскільки специфіка соціалізації людини полягає в тому, що вона відбувається «тут і зараз», людина інтегрується у той соціальний простір, який було організовано незалежно від неї, який дістався «в спадок» від попередніх поколінь. Така соціальна динаміка, на нашу думку є негативною, оскільки засоби праці та структура способу виробництва постають не тільки матеріалізованим виразом відношення суспільства до людини та природи, але і носієм важливих соціально-економічних функцій, адже саме суспільний розподіл праці, виступає головним чинником зміни продуктивних сил, одночасно виступаючи моментом розвитку виробничих відносин суспільства. Саме активна роль індивіда в структурі способу матеріального та духовного виробництва та економічній системі забезпечує якісні соціальні перетворення та ефективно соціалізує.

Висновки. Отже, проблема морального та ціннісно-психологічно розриву між поколіннями, частково спричинена небажанням представників старшої вікової групи йти в ногу з часом та ефективно використовувати можливості сучасної електронно-обчислювальної техніки, що в свою чергу призводить до падіння рівня їх авторитету серед молоді, та формування «образу відсталості», що автоматично відкидається, але йому на зміну досить не часто приходять нове. Корінь проблеми полягає в тому, що молоді люди, котрі в переважній більшості зациклені на електронних гаджетах та інноваціях, не прагнуть переймати цінності, котрі передавались з покоління в покоління, цим самим ігноруючи соціально корисні навички, зокрема досвід господарювання, порушуючи ланцюгову реакцію. Натомість молодь віддає перевагу формуванню власних, часто віртуальних цінностей, що мінімізує шанси повноцінно соціалізуватися, (адже віртуальна праця не соціалізує) а в сукупності з негативними тенденціями в культурі (масове зниження інтересу молодого покоління до музеїв, театрів, галерей тощо), призводить до глобальної акультурації та маргіналізації молодого покоління, коли одні цінності втрачені, а інші не набуті. Також стає зрозуміло, що однією з причин, маргіналізації молоді, що прихована в сучасному погляді на життя – є гедонізм, як соціальна-філософська течія та стиль життя, що пропагує відмову від традиційних норм, цінностей та обмежень.

Відстало-репресивною вважається я думка про те, що індивіди мають бути залучені до процесу реального виробництва, а суспільно-трудова цінність часто характеризується молоддю як відсталі. Гедонізм пропагує потурання своїм бажанням і пристрастям, та призводить до зміни аксіологічних категорій, котрі набувають нових сутнісних ознак. Це проявляється насамперед в тому, що робітничі спеціальності мають надзвичайно низький рівень престижності серед молоді, а сама фізична праця розглядається як «соціальний рудимент» що в свою чергу призводить до популяризації суспільства споживання, толеруванні пияцтва, паління, ігрової та інтернет-залежностей. Таке «соціальне толерування» призводить до того, що суспільний осуд, котрий раніше міг стримувати певну поведінку та шкодити репутації особи, що веде асоціальний спосіб життя, перестав працювати. Все це в свою чергу детермінує багатократне збільшення кількості девіантів та адиктів серед представників молодого покоління, а також збільшення кількості молодих людей, що повністю відчужуються від суспільства, через відсутність можливостей повноцінно соціалізуватися. Представники старшого покоління зі свого боку часто сприймають таку поведінку як нормальну, що свідчить про недостатній рівень обізнаності в питаннях сімейного виховання, або про наявність певних соціальних, чи психологічних розладів, або залежностей в них самих, що є досить поширеним явищем, в такому випадку ряд залежностей починає виступати в формі співзалежностей, та в майбутньому провокує ще складніші соціальні та психологічні проблеми. Сучасним батькам та дідусям залученим до процесу виховання молодого покоління, потрібно чітко усвідомлювати свою роль на різних етапах соціалізації молоді, та виконувати функцію ментора, тьютора, організатора, менеджера, а головними принципами менеджменту як відомо є – прогнозування, організації, мотивація, координація та контроль. Важливим кроком для вирішення проблеми виступає налагодження ефективною передачею та засвоєння цінностей молоддю, зокрема ціннісних орієнтирів та господарських навичок в процесі сімейного виховання. Головним завданням при цьому є допомогти молодому поколінню навчитися аналізувати та досліджувати інформацію за допомогою доступних інструментів, удосконалити особисті комунікативні якості, та обирати ефективні стратегії взаємодії, що базується на емпатії та загальнолюдських цінностях, сформувати повагу до людей старшого покоління, а ті в свою чергу мають йти в ногу з часом, намагаючись бути обізнаними з новітніми трендами та інноваціями в різних сферах соціальної реальності. Вочевидь, що сьогодні необхідні більш глибокі та комплексні дослідження проблеми адаптації літніх людей до умов техногенного суспільства.

Список використаної літератури

1. Гончарова Л. А. Психологічні особливості дослідження творчої активності особистості людей похилого віку. Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія – Івано-Франківськ, 2015, *Вісник Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника*, Вип. 20. Ч. 1. С. 118-126.
2. Коленіченко Т.І. Особливості адаптації людей похилого віку до умов нового соціального середовища: автореф. дис. ... канд. філос. наук : 13.00.05. Київ, 2010. 24 с.
3. Локшина О.І. Новий погляд на освіту ххі століття: глобальний, європейський, український виміри Інститут педагогіки НАПН України. Київ, 2017. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/714793/1/Локшина%20О.І.-конвертирован.pdf> (дата звернення: 01.06.2023).
4. Марк Туллій Ціцерон. Філіппіки «Катон Старший, або Про старість» пер. з латини Литвин В.В. Україна Київ: Априорі, 2021
5. Енциклопедія сучасної України Том 5 Гедонізм [Електронний ресурс]: URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=28948 (дата звернення: 01.06.2023).

6. Almeida OP, Yeap BB, Alfonso H, Hankey, et al. Older men who use computers have lower risk of dementia. PloS-Int. 2012 URL: <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0044239>
7. Barbara J. Wilson «Media and Children's Aggression, Fear, and Altruism» *The future of children scientific journal* 2006 URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ795855.pdf> (дата звернення: 01.06.2023).
8. D'Orsi E, Junqueira Xavier A, B. Rafnsson S, Steptoe et al (2020) Is use of the internet in midlife associated with lower dementia incidence? Results from the English Longitudinal Study of Ageing. URL: DOI: 10.1080/13607863.2017.1360840
9. Eduard C. Lindeman The meaning of adult education Alpha Editions, New York, 2020 № 2. P. 41–43.
10. Ihle A, Bavelier, D, Maurer J, Oris M, et al Internet use in old age predicts smaller cognitive decline only in men. University of Geneva, 2020 Vol. 7. № 4.
11. Walsh, K., Scharf, T. & Keating, Social exclusion of older persons: a scoping review and conceptual framework. University of Bristol 2017, Townsend Centre, Bristol Eur J Ageing 14, 81–98 URL: <https://doi.org/10.1007/s10433-016-0398-82>.

**CURRENT PROBLEMS OF ADAPTATION OF REPRESENTATIVES
OF THE OLDER GENERATION TO THE IMPACT OF TECHNOGENIC SOCIETY.
SOCIO-PHILOSOPHICAL ANALYSIS**

Oleg Boychuk,

*Pereyaslav-Khmelnytskyi Pedagogical University,
Department of Philosophy and Social Anthropology
Sukhomlynskooho str., 30, 08401, Pereyaslav, Kyiv Region, Ukraine*

Mykola Stadnyk,

*Scientific-Research Institute of Ukrainian Studies
Isaakyana str., 18, 01135, Kyiv, Ukraine*

The article is devoted to illuminate the problems of social adaptation of senior generation in the difficult terms of technogenic society. In the article analysed the technogenic changes predefined by introduction of information calculating technologies in all spheres of social reality, on mutual relations in family and collective. The author investigates such kind of problem as «Information outsiders» in particular among the representatives of senior generation, whom doesn't have aspirations to operatively embrace the rates of informatively-computer revolution, what causes the loss of their influence and authority among progressive young people and presently are on verge of total exclusion from society. The author comes to the conclusion that hedonism, as studies of axiology and world view flow, can play great role as destructive socializing phenomenon, that can result in violation in transferring and mastering of social experience, increase the distance between different generations. The article examines such fact that elderly people often deliberately don't want to master modern technologies, motivating this with a decrease in mental abilities, and this fact can only complicates the problem. The article analyzes a number of current studies by leading American and European scientists, which prove that active study and use of the Internet contributes to the suspension of pathological age-related changes and helps to fight dementia. Also the analysis carried out by the possibilities of implementation of the European experience of mentoring, to facilitate the social adaptation of representatives of the elderly upon retirement, to establish an effective process of communication and exchange of experience between generations.

Key words: socialization, social adaptation, social exclusion, marginalization, social integration, techno outsidership, generational distancing, social transformations, hedonism, value transfer, judgment transformation, information society, mentoring institute.